

OBSAH

1 ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

1.1 Výroba a společnost	5
1.1.1 Potřeby a jejich uspokojování	5
1.1.2 Práce a její dělba	6
1.1.3 Výrobci a spotřebitelé (směna, zboží, obchod)	7
1.1.4 Hodnota, užitná hodnota, směnná hodnota	8
1.1.5 Peníze – zvláštní zboží	8
1.1.6 Výrobní vztahy	9
1.2 Výrobní prostředky – vlastnictví výrobních prostředků	10
1.2.1 Pracovní předměty, pracovní prostředky, pracovní síly	10
1.2.2 Výrobní síly a životní úroveň	11
1.2.3 Tvorba a užití národního důchodu	12
1.2.4 Vlastnictví výrobních prostředků a rozdělování výsledků práce	18
1.2.5 Výrobní způsob	19
1.2.6 Ekonomické zákony a zákonitosti	21
1.2.7 Politická ekonomie a ekonomika	21
1.3 Socialistická hospodářská soustava	22
1.3.1 Vznik socialistické hospodářské soustavy – znárodnění průmyslu a nacionalizace půdy	22
1.3.2 Socialistická industrializace	23
1.3.3 Charakteristika socialistické hospodářské soustavy	24
1.3.4 Světová socialistická hospodářská soustava – Rada vzájemné hospodářské pomoci	24
1.4 Členění národního hospodářství a význam jednotlivých odvětví	26
1.4.1 Národní hospodářství a jeho úroveň	26
1.4.2 Oblast materiální výroby a oblast služeb	27
1.4.3 Tři sektory národního hospodářství	27

1.4.4	Ekonomické členění průmyslové výroby	30
1.5	Zásady řízení národního hospodářství	30
1.5.1	Organizace a řízení	30
1.5.2	Zásada jednoty politického a hospodářského přístupu	31
1.5.3	Zásada závaznosti plánu a respektování socialistického trhu	32
1.5.4	Zásada hlavního článku	32
1.5.5	Zásada jediného odpovědného vedoucího	32
1.5.6	Zásady vědeckosti řízení a uplatňování moderní techniky	33
1.5.7	Zásada účasti pracujících na řízení a zásada demokratického centralismu	33
1.5.8	Zásada správného výběru a rozmístování kádrů a péče o ně	34
1.5.9	Zásada hmotné zainteresovanosti pracujících	34
1.5.10	Zásada uplatňování oborového řízení a výrobně místní soustavy	35
1.5.11	Uplatnění zásad v praxi – řízení přímé a nepřímé	35
2	SOCIALISTICKÉ PODMINKY	
	A JEJICH ORGANIZACE	37
2.1	Státní socialistické podniky. Výrobní a spotřební družstva	37
2.1.1	Působnost státních socialistických podniků	37
2.1.2	Výrobní hospodářské jednotky (VHJ)	37
2.1.3	Podniky místního významu	38
2.1.4	Výrobní a spotřební družstva	39
2.2	Organizace a řízení státních socialistických podniků. Vnitřní organizace podniku, jeho orgány a útvary	39
2.2.1	Základní zásady současné organizace a řízení státních socialistických podniků	39
2.2.2	Trusty podniků	40
2.2.3	Oborové podniky	44
2.2.4	Další vývoj organizace a řízení podniků	46
2.2.5	Organizační řád a organizační schéma podniku	47
2.2.6	Ředitel podniku	47

2.2.7	Odborné úseky a útvary	50
2.2.8	Základní vnitropodnikové jednotky (ZVJ) – závody	50
2.2.9	Provozy (cechy)	51
2.2.10	Dílny	55
	2.3 Úkoly státních socialistických podniků	55
2.3.1	Úkoly výrobní	55
2.3.2	Úkoly hospodářské	55
2.3.3	Úkoly technické	56
2.3.4	Úkoly odbytové (dodavatelské)	56
2.3.5	Úkoly zásobovací (odběratelské) a zajišťovací	57
2.3.6	Úkoly kulturně výchovné a sociální	57
2.3.7	Vzájemná návaznost všech dílčích úkolů	58
	2.4 Hospodářské prostředky socialistických podniků	58
2.4.1	Hospodářské prostředky	58
2.4.2	Základní fondy – materiální a morální opotřebení, odpisy	58
2.4.3	Oběžné a oběhové fondy – koloběh hospodářských prostředků	60
	2.5 Úloha KSČ a jiných společenských organizací v podniku	63
2.5.1	Komunistická strana Československa	63
2.5.2	Odborová organizace	64
2.5.3	Organizace mládeže	66
	3 VÝROBNÍ ČINNOST PODNIKU	67
	3.1 Podstata výrobního procesu	67
3.1.1	Výrobní proces jako proces technologický	67
3.1.2	Procesy pracovní a přírodní	67
3.1.3	Výrobní procesy zvláštního zaměření	68
3.1.4	Opakovatelnost a plynulost výrobních procesů	68
3.1.5	Výrobní procesy a určení výrobků	68
3.1.6	Výrobní procesy a výrobní programy	69
	3.2 Členění výrobního procesu	69
3.2.1	Členění výrobního procesu z hlediska časového průběhu	69

3.2.2 Členění a uspořádání výrobního procesu z hlediska technologického postupu	71
3.2.3 Členění a uspořádání výrobního procesu z hlediska prostorového – prostorová struktura výrobního procesu	74
3.3 Výrobní cyklus	74
3.3.1 Průběžné doby výrobních pochodů	74
3.3.2 Průběhový plán výroby	75
3.4 Specializace a organizace pracovišť a výrobních útvarů	77
3.4.1 Specializace pracovišť a organizace práce na pracovišti	77
3.4.2 Předmětná specializace (organizace) dílen – proudová výroba	78
3.4.3 Výrobní linky	79
3.4.4 Proudová metoda stavění a cyklická organizace práce v hornictví	80
3.4.5 Technologická a smíšená specializace (organizace) dílen	81
3.4.6 Předmětná a technologická organizace provozů, závodů a podniků	81
3.5 Typy výroby	82
3.5.1 Výroba kusová, sériová a hromadná	82
3.5.2 Typ výroby a kvalifikace pracovníků	82
3.5.3 Zhromadňování výroby	83
4 PŘÍPRAVA VÝROBY	84
4.1 Úkoly přípravy výroby	84
4.2 Konstrukční (projektová) příprava výroby	85
4.3 Technologická příprava výroby	86
4.4 Hodnocení návrhů výrobních metod	88
4.5 Vztah konstrukční a technologické přípravy	89
5. TECHNICKÁ OBSLUHA VÝROBY	90
5.1 Pomocné výrobní procesy	90
5.2 Péče o výrobní zařízení	91

5.2.1	Význam výrobního zařízení	91
5.2.2	Údržba a opravy	91
5.2.3	Preventivní periodické opravy (PPO)	92
5.3	Materiálně technické zásobování (MTZ)	93
5.3.1	Zásoby normované a nadnormativní	93
5.3.2	Skladové hospodářství	94
5.4	Hospodaření s nářadím	96
5.4.1	Význam nářadí	96
5.4.2	Rozdělení a označování nářadí	97
5.4.3	Zásobování pracovišť	98
5.4.4	Evidence nářadí	98
5.4.5	Údržba nářadí	98
5.4.6	Kontrola spotřeby a zásob nářadí	99
5.5	Hospodaření s energií	99
5.5.1	Spotřeba a zdroje energie	99
5.5.2	Kontrola spotřeby – odběrové diagramy	100
5.6	Dopravní hospodářství v podniku	102
5.6.1	Manipulace s materiálem	102
5.6.2	Dopravní prostředky	103
5.7	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci – požární ochrana	104
5.7.1	Škody zaviněné úrazy	104
5.7.2	Péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci	104
5.7.3	Bezpečnostní předpisy	106
5.7.4	Pracovní úrazy	107
5.7.5	Protipožární opatření	110

6 TECHNICKÝ ROZVOJ

A TECHNICKOORGANIZAČNÍ OPATŘENÍ

6.1	Význam nové techniky	112
6.1.1	Účinnost nové techniky	112
6.1.2	Věda a technika	113
6.2	Hlavní směry technického rozvoje	115
6.2.1	Organizace práce	115
6.2.2	Mechanizace a modernizace	115

6.2.3	Automatizace	116
6.2.4	Elektrifikace	117
6.2.5	Chemizace	118
6.2.6	Využívání jaderné energie	118
6.2.7	Biologizace	119
6.2.8	Unifikace a typizace	119
6.2.9	Normalizace	119
6.2.10	Prefabrikace	120
6.3	Zdokonalování technologických postupů	121
6.3.1	Neoddělitelnost rozvoje techniky a technologie	121
6.3.2	Unifikace, typizace a normalizace technologických postupů	121
6.4	Novátorství a zlepšovatelské hnutí	122
6.4.1	Zlepšovací návrhy	122
6.4.2	Vynálezy – patenty	123
6.4.3	Péče o zlepšovatelské hnutí – komplexní brigády	124
6.4.4	Technickoorganizační opatření (TOO)	125
7	PLANOVÁNÍ VÝROBY A ODBYTU	126
7.1	Národohospodářské plánování	126
7.1.1	Nutnost plánování a jeho úkoly	126
7.1.2	Soustava národohospodářských plánů	128
7.1.3	Státní oblastní plány – státní rozpočty	129
7.1.4	Hospodářské plány	131
7.1.5	Nepřetržitost plánování – dlouhodobé výhledy	133
7.1.6	Autorita plánu – závazné úkoly a limity	134
7.1.7	Extenzivní a intenzivní rozvoj národního hospodářství	135
7.1.8	Přímé a nepřímé nástroje řízení	136
7.1.9	Odvozy do státního rozpočtu jako ekonomické nástroje řízení	137
7.1.10	Ostatní ekonomické nástroje	138
7.1.11	Orientační ukazatelé plánu	139
7.1.12	Tvorba národohospodářských plánů	139
7.1.13	Účast pracujících na plánovacím procesu	140
7.1.14	Schválení a vyhlášení národohospodářských plánů	141
7.2	Hospodářské plánování podniku	141

7.2.1	Návaznost hospodářského plánu na národohospodářský plán	141
7.2.2	Plán výroby a výkonů	142
7.2.3	Plán rozvoje vědy a techniky	143
7.2.4	Plán investiční výstavby	144
7.2.5	Plán projektových prací	144
7.2.6	Plán ochrany životního prostředí	145
7.2.7	Plán materiálně technického zásobování (MTZ)	145
7.2.8	Plán práce a mezd	145
7.2.9	Plán finanční	147
7.2.10	Plán socialistické ekonomické integrace	149
7.2.11	Program komplexní socialistické racionalizace	149
	7.3 Operativní plánování a řízení výroby – rozpis plánu	150
7.3.1	Vnitropodnikový rozpis hospodářského plánu	150
7.3.2	Lhůtové plány zaměstnanosti pracovišť	152
7.3.3	Operativní plány	154
7.3.4	Orgány operativního plánování	155
7.3.5	Dispečerské řízení	155
7.3.6	Vybavení dispečerské služby	156
	8 KONTROLA	158
	8.1 Druhy kontrol a kontrolních orgánů	158
8.1.1	Nutnost kontroly	158
8.1.2	Funkce kontroly	158
8.1.3	Kontrola přímá a nepřímá	159
8.1.4	Kontrola vnitřní a vnější	159
8.1.5	Kontrola preventivní, průběžná a následná	160
8.1.6	Kontrola shora a zdola	160
8.1.7	Orgány lidové kontroly	161
8.1.8	Právo kontrolovat – odbornost kontroly	161
	8.2 Kontrola plnění plánu	162
8.2.1	Kontrola plnění operativního plánu	162
8.2.2	Kontrola plnění hospodářského plánu v podniku	163
8.2.3	Kontrola plnění dílčích plánů	163
8.2.4	Vnější kontrola plnění plánu podniku	164
8.2.5	Soustava sociálně ekonomických informací	165

8.2.6	Číselné a grafické vyjadřování	166
8.3	Technická kontrola výroby (jakost výroby a způsoby jejího měření) – způsoby zvyšování jakosti	167
8.3.1	Jakost a její měření	167
8.3.2	Řízení jakosti v předvýrobní etapě	167
8.3.3	Kontrola vstupní, mezioperační a výstupní	168
8.3.4	Kontrolní metody	169
8.3.5	Rozdělení výrobků podle jakosti	170
8.3.6	Odpovědnost za jakost	170
8.3.7	Cesty k lepší jakosti	171
9	PRÁCE A MZDY	173
9.1	Produktivita práce a cesty jejího zvyšování	173
9.1.1	Životní úroveň a produktivita práce	173
9.1.2	Měření užitečné práce	174
9.1.3	Příklad výpočtu produktivity práce	175
9.1.4	Obsah ukazatelů produktivity práce	176
9.1.5	Cesty zvyšování produktivity práce	178
9.2	Socialistické soutěžení	179
9.2.1	Podstata a smysl socialistického soutěžení	179
9.2.2	Organizace socialistických soutěží	180
9.2.3	Vyšší typy soutěžení	181
9.3	Zvyšování kvalifikace kádrů	182
9.3.1	Potřeba vyšší kvalifikace	182
9.3.2	Způsoby získávání vyšší kvalifikace	183
9.4	Normování práce a jeho metody	185
9.4.1	Technickohospodářské normy	185
9.4.2	Normování spotřeby práce	186
9.4.3	Měření spotřeby času při normování	187
9.4.4	Třídění časů	188
9.4.5	Rozborové metody normování	188
9.4.6	Souhrnné (sumární) metody normování	190
9.4.7	Prověřování norem	190
9.5	Pracovní kategorie a kvalifikační požadavky	191
9.5.1	Tři kategorie pracovníků	191
9.5.2	Tarifní kvalifikační katalogy	192

9.5.3	Ukázka kvalifikační charakteristiky z TKK	192
9.5.4	Použití tarifních kvalifikačních katalogů	193
9.6	Mzda za socialismu – druhy mezd – zásady hmotné zainteresovanosti	194
9.6.1	Mzda jako podíl na národním důchodu	194
9.6.2	Tarifní soustava, mzdové tarify	195
9.6.3	Úkolová mzda	196
9.6.4	Časová, podílová a smíšená mzda	197
9.6.5	Příplatky ke mzdě, prémie, odměny	197
9.6.6	Podíly na hospodářských výsledcích	198
9.7	Mzdová politika ČSSR – propočty mezd	199
9.7.1	Zásady mzdové politiky	199
9.7.2	Mzdová denivelizace	200
9.7.3	Využívání kvalifikace pracovníků	200
9.7.4	Příplatky ke mzdě	201
9.7.5	Náhrady mzdy za neodpracovanou dobu	201
9.7.6	Materiální a morální podněty	202
9.7.7	Daň ze mzdy	202
9.7.8	Propočty mezd	203
9.8	Nejdůležitější ustanovení zákoníku práce	204
9.8.1	Pracovněprávní vztahy	204
9.8.2	Vznik pracovního poměru	204
9.8.3	Skončení pracovního poměru	204
9.8.4	Zákonné důvody k výpovědi	205
9.8.5	Zákonné důvody k okamžitému zrušení pracovního poměru	206
9.8.6	Pracovní doba	206
9.8.7	Dovolená na zotavenou	208
9.8.8	Základní povinnosti pracovníků – kárná opatření	209
9.8.9	Odpovědnost pracovníků za škody	209
9.8.10	Pracovní řády	210
9.9	Nemocenské pojištění a sociální zabezpečení	210
9.9.1	Úloha nemocenského pojištění	210
9.9.2	Provádění nemocenského pojištění	211
9.9.3	Nároky z nemocenského pojištění	211
9.9.4	Peněžní dávky nemocenského pojištění	211

9.9.5	Věcné dávky nemocenského pojištění	214
9.9.6	Úkoly sociálního zabezpečení a jeho zákonná úprava	214
9.9.7	Starobní důchody	215
9.9.8	Invalidní důchody	216
9.9.9	Důchody pozůstalých	216
9.9.10	Ostatní důchody	217
9.9.11	Zvýšení důchodů	217

10 HOSPODÁRNOST VÝROBY 218

10.1 Vlastní náklady a jejich členění – zásady kalkulace – typový kalkulační vzorec 218

10.1.1	Vlastní náklady výroby	218
10.1.2	Druhové (ekonomické) členění nákladů	218
10.1.3	Účelové (kalkulační) členění nákladů	219
10.1.4	Náklady přímé a nepřímé	220
10.1.5	Náklady pevné a proměnné	221
10.1.6	Struktura vlastních nákladů	221
10.1.7	Rentabilita	222
10.1.8	Druhy kalkulací	222
10.1.9	Snižování vlastních nákladů	223
10.1.10	Ceny	223

10.2 Podnikový chozrasčot, podniková hmotná zainteresovanost a vnitropodnikové řízení 224

10.2.1	Chozrasčot – metoda řízení	224
10.2.2	Předpoklady pro uplatnění chozrasčotu v podnikovém řízení	225
10.2.3	Vnitropodnikové řízení	225
10.2.4	Úloha vnitropodnikových cen – hmotná zainteresovanost	226

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV 228